

III MIĘDZYNARODOWA KONFERENCJA NAUKOWA

Paryż - Londyn - Monachium - Nowy Jork

Powrześniowa Emigracja Niepodległościowa
na mapie kultury nie tylko polskiej

WYBITNE
POSTACIE
KOBIECE
XX-WIECZNEGO
WYCHODŹSTWA

Białystok 23-24 października 2017

Program

20 lat
UNIWERSYTET
W BIAŁYMSTOKU

UNIwersytet w Białymstoku

KATEDRA BADAŃ FILOLOGICZNYCH „WSCHÓD-ZACHÓD”

ZAKŁAD FILOLOGICZNYCH BADAŃ INTERDYSCYPLINARNYCH

ODDZIAŁ INSTYTUTU PAMIĘCI NARODOWEJ W BIAŁYMSTOKU

KSIĄŻNICA PODLASKA IM. ŁUKASZA GÓRNICKIEGO W BIAŁYMSTOKU

ZAKŁAD
FILOLOGICZNYCH
BADAŃ
INTERDYSCYPLINARNYCH

INSTYTUT
PAMIĘCI
NARODOWEJ

KSIĄŻNICA
PODLASKA

III MIĘDZYNARODOWA KONFERENCJA NAUKOWA

Paryż – Londyn – Monachium – Nowy Jork

Powrześniowa Emigracja Niepodległościowa na mapie kultury nie tylko polskiej

WYBITNE POSTACIE KOBIECE XX-WIECZNEGO WYCHODŹSTWA

Program

Białystok 23-24 października 2017

Zakład Filologicznych Badań Interdyscyplinarnych IFP UwB oraz Oddział Instytutu Pamięci Narodowej w Białymstoku zapraszają na III konferencję poświęconą fenomenowi emigracji niepodległościowej po 1939 r. Tym razem proponujemy Państwu dyskusję zasygnalizowaną w podtytule konferencji - wybitne postacie kobiece XX-wiecznego wychodźstwa. Sądzymy bowiem, że w piśmiennictwie naukowym z zakresu tej problematyki niedostatecznie wybrzmiała rola kobiet (pisarek, publicystek, artystek, działaczek politycznych i społecznych, twórczyń instytucji emigracyjnych itd.). Oczywiście powody takiego stanu rzeczy mogą być rozmaite. Prowokacyjnie możemy zaryzykować twierdzenie, że kobiet, które zapisały się w pamięci polskiej kultury na wychodźstwie, było obiektywnie mniej niż mężczyzn albo, że ich osiągnięcia były niewystarczająco spektakularne.

Jeśli tak, to warto by się zastanowić, jakie czynniki mogły mieć wpływ na ten stan rzeczy, czy np.: okoliczności historyczne (wojna jako czas „męski”), siła tradycji wzmacniającej rolę kobiety w związku, w rodzinie, partnerstwie czy macierzyństwie, co mogło utrudnić czy uniemożliwić rozwój potencjału kreatywnego? Może diametralnie odmienne warunki życia na obczyźnie, zobowiązania i obciążenia rodzinne? Pytania można by mnożyć. A jednak przecież emigrację polityczną i kulturalną współtworzyło wiele zdolnych, inteligentnych, twórczych kobiet (również takich, które się nie przebiły poza wąski krąg odbiorców, przyjaciół, które się nie zrealizowały, odczuwały gorzkość porażki); niektóre pracowały w odosobnieniu, tworząc własne oryginalne warsztaty naukowe i artystyczne, inne starały się być twórcze właśnie w małżeństwie, we własnej rodzinie, w relacjach rodzicielskich i partnerskich. Niejednokrotnie wykazywały się determinacją w utrzymaniu egzystencjalnego minimum swoich najbliższych, kosztem własnego rozwoju wspierały ambitnych mężów – pisarzy, poetów, polityków, kompozytorów, artystów plastyków; często żyły w ich cieniu (dla przykładu Halina, żona Józefa Wittlina, Tola Korian, żona Tymona Terleckiego, Barbara Palester, żona Romana Palestra, czy Barbara Toporska, żona Józefa Mackiewicza).

Wszystkie zasygnalizowane tu teoretycznie konfiguracje warto są zanalizowania, twórcze i zarazem oryginalne osoby przypomnienia, sprofilowania czy pełniejszego sportretowania. Należy bowiem pamiętać, że doświadczenie emigracyjne miało także charakter inicjacyjny i mogło posłużyć katalizie zmian niemożliwych w przewidywalnych warunkach własnego środowiska, państwa, wspólnoty. Doświadczenie egzylu może być wszak doświadczeniem wzrostu.

Interesować nas zatem będą ministudia postaci, przekroje aktywności, portrety o charakterze rozwiniętej noty biograficznej, analizy twórczości, np. „kobiety” autotematyzm, czekamy na omówienia spektakularnych osiągnięć na polu artystycznym, naukowym czy społecznym, na szczególnie interesujące „momenty” biograficzne, wysiłki instytucjonalne, casusy życia w cieniu znanego mężczyzny. W przypadku kobiet, które na dobre zagościły w badaniach nad emigracją i zajmują w nich poczesne miejsce (jak choćby Maria Danilewicz Zielińska czy Zofia Romanowiczowa), interesować nas będą mniej znane epizody z życia, interpretacje odświeżające oraz wzbogacające obiegowy obraz postaci.

Pokonferencyjny tom sumowałby nasze rozpoznania i analizy, pełniłby rolę swoistego kompendium wiedzy, quasi-encyklopedii, jak się wydaje wypełniłby istotną lukę w obszarze tematycznym dotąd raczej marginalizowanym czy też pomijanym.

Komitet organizacyjny konferencji:

Dr hab. **Violetta Wejs-Milewska** prof. UwB – ZFBI UwB
Dr hab. **Anna Janicka** – ZFBI UwB
Dr hab. **Anna Nosek** – ZFBI UwB
Dr **Katarzyna Zimnoch** – ZFBI UwB
Dr **Ewa Rogalewska** IPN/Białystok
Dyr. **Jolanta Gadek** – Książnica Podlaska im. Łukasza Górnickiego
Dr **Łukasz Zabielski** – Książnica Podlaska im. Łukasza Górnickiego
Mgr **Agata Stecewicz** – ZFBI UwB /sekretarz konferencji/
Mgr **Sylwia Szarejko** – ZFBI UwB
Mgr **Urszula Trochimowicz** – ZFBI UwB
Mgr **Jolanta Dragańska** – ZFBI UwB
Mgr **Wojciech Cymbalista** – ZFBI UwB
Mgr **Ewelina Bajer** – ZFBI UwB
Mgr **Monika Jurkowska**
Mgr **Magdalena Majewska** – UwB
Mgr **Katarzyna Iwańczuk** – UwB

Informacje organizacyjne:

Violetta Wejs-Milewska – 604122244
Anna Janicka – 668215232
Agata Stecewicz – 600229505
Ewa Rogalewska – 664905083

Posiłki:

Śniadania – w hotelach
Obiad 23 października – Książnica Podlaska i kolacja (parter)
Dla chętnych 23 października po obiedzie, spacer z przewodnikiem po Białymstoku
Obiad 24 października – IPN/Białystok
Kolacja 24 października dla pozostających w Białymstoku – gdzieś w Rynku...

Miejsce obrad:

23 października – Książnica Podlaska im. Łukasza Górnickiego, Białystok, ul. M. Skłodowskiej-Curie 14 A
24 października – IPN/Białystok ul. Warsztatowa 1 A
(uczestnicy konferencji zostaną przewiezieni autokarem w miejsce obrad)

Delegacje:

Będą stemplowane w miejscu obrad 23 i 24 października

23 PAŹDZIERNIKA

Książnica Podlaska im. Łukasza Górnickiego
ul. M. Skłodowskiej-Curie 14 A

Klara Schonfeldowa z zecerami

8:00-8:30 Przybywanie uczestników na miejsce obrad,
rejestracja (otwarta do obiadu)

8:40-9:00 Otwarcie konferencji i przywitanie gości:

prof. **Jarosław Ławski** - Dziekan Wydziału Filologicznego
Uniwersytetu w Białymstoku,

prof. **Piotr Kardela** - Dyrektor Oddziału
Instytutu Pamięci Narodowej w Białymstoku

prof. **Jan Draus** - Przewodniczący Kolegium
Instytutu Pamięci Narodowej, Uniwersytet Rzeszowski

Jolanta Gadek - Dyrektor Książnicy Podlaskiej
im. Łukasza Górnickiego,

prof. **Violetta Wejs-Milewska** - Zakład Filologicznych Badań
Interdyscyplinarnych Instytutu Filologii Polskiej UwB

9:00 — WYSTĄPIENIA PLENARNE

Prowadzenie: Prof. Rafał Stobiecki

9:00-9:20 Prof. **Zygmunt Woźniczka** (UŚ)

*Krystyna Skarbek – czy najbardziej znana polska
agentka wywiadu w czasie II wojny światowej?*

9:20-9:40 Prof. **Beata Dorosz** (IBL PAN)

*„Święta Halina II”. Szkic do portretu żony poety ze strzępków
listów uczyniony (rzecz o Halinie Wierzyńskiej)*

9:40-10:00 Mgr **Anna Mieszkowska** (Archiwum PAN)

*Muza czy szarlatanka. Włada Majewska (1911-2011),
aktorka Lwowskiej Fali, kabaretu Mariana Hemara w Londynie*

10:00-10:20 Prof. **Janusz Wróbel** (IPN O/Łódź)

Azjatycka misja Kiry Banasińskiej

10:20-10:40 Prof. **Violetta Wejs-Milewska** (UwB)

*Bohaterki emigracji politycznej - zaproszenie
do badań w duchu interdyscyplinarnym*

10:40–11:10 dyskusja

11:10–11:30 przerwa kawowa

11:30 ————— OBRADY W SEKCJACH

SEKCJA 1.

Prowadzący: Prof. Jan Draus

- 11:30–11:50 Prof. **Wanda Krystyna Roman** (UMK)
Na straży polskich archiwaliów na emigracji – sylwetki Reginy Oppmanowej i Haliny Czarnockiej
- 11:50–12:10 Dr **Małgorzata Ptasieńska** (IPN O/Warszawa)
Halszka Poniatowska-Vincenz i Kiermasz Książki Polskiej w Szwajcarii
- 12:10–12:30 Prof. **Barbara Czarnecka** (UJ)
Tomasz Leśniak (PIŻ Lund)
Ludwika Broel Plater, Helena Dziedzicka, Krystyna Karier - pasażerki białych autobusów i współtwórczynie Polskiego Instytutu Źródłowego w Lund
- 12:30–12:50 Dr **Karol Makles** (UŚ)
Autorki „Orła Białego” – rekonesans

SEKCJA 2.

Prowadzący: Prof. Sławomir Łukasiewicz

- 11:30–11:50 Prof. **Sławomir M. Nowinowski** (UŁ)
Aniela Mieczysławska – niepokorny wolontariusz paryskiej „Kultury”
- 11:50–12:10 Prof. **Zdzisław Kudelski** (KUL)
Zofia Hertz - z Armii gen. Andersa do „Kultury” paryskiej
- 12:10–12:30 Mgr **Ewelina Górka** (UMCS)
Zofia Hertz i jej działalność w Instytucie Literackim w Paryżu
- 12:30–12:50 Mgr **Milena Przybysz** (IPN)
Cicha pośredniczka Kościoła. Maria Winowska w korespondencji z redaktorem „Kultury” Jerzym Giedroyciem

SEKCJA 3.

Prowadzący: Prof. Marzena Woźniak-Łabieniec

- 11:30–11:50 Dr **Bożena Szałasta-Rogowska** (UŚ)
Trzy razy kobieta – o życiu i twórczości Grażyny Zambrzyckiej, Marii Magdaleny Rudiuk i Magdaleny Smolewski (Czyżyckiej)
- 11:50–12:10 Dr **Justyna Budzik** (UJ)
Malarskie odbicia świata w twórczości Wilhelminy Buszy i Bronki Michałowskiej
- 12:10–12:30 Prof. **Anna Janicka** (UwB)
Zapolska na emigracji. Rzecz o Tamarze Karren
- 12:30–12:50 Mgr **Matylda Zatorska** (UR)
Skąd jesteś? Kobięca emigracja w twórczości Ewy Stachniak
- 12:50–13:20 dyskusja
- 13:30–14:30 obiad
- 14:30–16:45 zwiedzanie Białegostoku z przewodnikiem

17:00 ————— OBRADY W SEKCJACH

SEKCJA 1.

Prowadzący: Prof. Zygmunt Woźniczka

- 17:00–17:20 Prof. **Arkadiusz Morawiec** (UŁ)
Uciezki i powroty. Motywy (po)obozowe w twórczości Zofii Romanowiczowej
- 17:20–17:40 Prof. **Anna Wal** (UR)
Herminia Naglerowa jako redaktorka i publicystka (1942–1957)
- 17:40–18:00 Prof. **Anna Nasiłowska** (IBL PAN)
Powieść Zahorskiej „Warszawa - Lwów 1939” na tle (głównie pisanej przez mężczyzn i militarnej) klasyki ujęć Września
- 18:00–18:20 Mgr **Urszula Trochimowicz** (UwB)
Podzielić się światem, który przeminął – „Europa w rodzinie” Marii Czapskiej

SEKCJA 2.

Prowadzący: Prof. Zdzisław Kudelski

- 17:00-17:20 **Marek Kusiba** (Kanada)
*Julita Karkowska, redaktorka
„Przeglądu Polskiego” w Nowym Jorku*
- 17:20-17:40 Prof. **Marta Sikorska-Kowalska** (UŁ)
Aleksandra Piłsudska – pierwsza dama II emigracji
- 17:40-18:00 Dr **Kamila Kamińska-Chełminiak** (UW)
*O działalności politycznej, publicystycznej
i naukowej Lidii Ciołkoszowej*
- 18:00-18:20 Dr **Patrycja Spytek** (UW)
*Jeśli grać to tylko o wysoką stawkę! Działalność
opozycyjna Natalii Gorbaniewskiej*

SEKCJA 3.

Prowadzący: Prof. Beata Dorosz

- 17:00-17:20 Dr **Justyna Chłap-Nowakowa** (Akademia Ignatianum w Krakowie)
*Słyszeć głosy z Litwy, śpiewać Ostrobramskiej Pani:
tradycje kresowe w twórczości Zofii Bohdanowiczowej*
- 17:20-17:40 Mgr **Joanna Dobrowolska** (UW)
*Głos Kresów na londyńskiej emigracji.
Sylwetka literacka Ireny Bączkowskiej*
- 17:40-18:00 Mgr **Wojciech Cymbalisty** (UwB)
„Tylko ziemia” – wczesna twórczość Anny Frajlich-Zajęc
- 18:00-18:20 Lic. **Jakub Osiński** (UMK)
Halina z Pfefferów Wierzyńska (1903-1980)
- 18:20-18:50 dyskusja i zakończenie obrad
- 19:00 uroczysta kolacja

24 PAŹDZIERNIKA

Oddział Instytutu Pamięci Narodowej w Białymstoku
ul. Warsztatowa 1 A

8:30-9:00 zbiórka i przejazd do IPN

9:00-9:20 otwarcie drugiego dnia konferencji

9:20 OBRADY PLENARNE

Prowadzenie: Prof. Piotr Kardela

- 9:20-9:40 Prof. **Jan Draus** (URz)
Cezaria Baudouin de Courtenay (1885-1967)
- 9:40-10:00 Prof. **Nina Taylor-Terlecka** (Oxford)
*Między pisarstwem a belferką -
kariera amerykańska Alicji de Barcza*
- 10:00-10:20 Prof. **Konrad Tatarowski** (UŁ/RWE)
Dziennikarstwo radiowe Aleksandry Stypułkowskiej
- 10:20-10:40 Prof. **Rafał Stobiecki** (UŁ)
*Pierwsza dama polskiej historiografii na uchodźstwie.
Anna Maria Cienciała (1929-2014)*
- 10:40-11:00 Prof. **Sławomir Łukasiewicz** (IPN O/Lublin)
*Wanda Czapska-Jordan – fizyk eksperymentalny
z duszą humanisty i polityka*
- 11:00-11:15 Prof. **Jolanta Sztachelska** (UwB)
*Maria Danilewicz Zielińska jako interpretatorka
twórczości Henryka Sienkiewicza*
- 11:15-11:45 dyskusja
- 11:45-12:00 przerwa kawowa

12:00 — OBRADY W SEKCJACH

SEKCJA 1.

Prowadzący: Prof. Violetta Wejs-Milewska

- 12:00-12:20 **Anna Tomczak** (Muzeum Polskie w Rapperswilu)
„Jak wyjątkowy jest to człowiek...” Przyczynek do życia i twórczości Ireny Zadarnowskiej (1916-1986)
- 12:20-12:40 Dr **Anna Rudak-Śmiechowska**
(Instytut Studiów nad Sztuką Świata, Warszawa)
Wyzwolenie w Nowym Jorku. Jak przykładna córka, żona i matka stała się wybitną malarką, graficzką i konceptualistką. Historia Hanny Zawy Cywińskiej
- 12:40-13:00 Mgr **Monika Nowak** (UJ)
Trzeba ratować, każdy co może – nowojorska współpraca artystki Marii Werten i historyka sztuki Ireny Piotrowskiej

SEKCJA 2.

Prowadzący: Prof. Barbara Czarnecka

- 12:00-12:20 Prof. **Tadeusz Sucharski** (AP)
Janiny Kowalskiej „uniwersytety” na „pograniczach”
- 12:20-12:40 Prof. **Kazimierz Adamczyk** (UJ)
Janina Kowalska (Hanna Świdorska) - jak daleko od kanonu literatury emigracyjnej?
- 12:40-13:00 Dr **Alicja Szałagan** (IBL PAN)
Emigracyjne role Marii Kuncewiczowej. Pen-klubowa Passionaria, smętna matrona z Forest Hill, profesor University of Chicago
- 13:00-13:20 Mgr **Danuta Sękalska-Wojtowicz**
Maria Kuncewiczowa jako pisarka i ambasadorka swojej ojczyzny w czasie wojny

SEKCJA 3.

Prowadzący: prof. Jolanta Sztachelska

- 12:00-12:20 Prof. **Marzena Woźniak-Łabieniec** (UŁ)
Nie tylko teatr. Działalność Ireny Habrowskiej-Jellaczyc w polskim środowisku emigracyjnym w Toronto
- 12:20-12:40 Dr hab. **Elżbieta Kossewska** (UW)
Felicja Mańska: dziennikarka, działaczka społeczna
- 12:40-13:00 Mgr **Sylwia Szarejko** (UwB)
Olga i Wanda Romerówny - działalność emigracyjna matki i córki w Rumunii i we Włoszech
- 13:20-13:50 dyskusja
- 13:50-14:50 obiad

14:50 — OBRADY W SEKCJACH

SEKCJA 1.

Prowadzący: Prof. Anna Janicka

- 14:50-15:10 Dr **Joanna Bielska-Krawczyk**
Krystyna Herling-Grudzińska
- 15:10-15:30 Dr **Małgorzata Burzka-Janik** (UO)
Doświadczenie emigrantki w „Dziennikach” Julii Hartwig
- 15:30-15:50 Mgr **Agata Stecewicz** (UwB)
„Zacznijmy od nazwiska”. Przyczynek do historii rodziny Barbary Toporskiej

SEKCJA 2.

Prowadzący: Prof. Krzysztof Sychowicz

14:50-15:10 Dr **Anna Maria Jackowska** (Biblioteka Narodowa)
Zoe Zajdlerowa - Angielka w służbie polskiej sprawy

15:10-15:30 Mgr **Sylwia Jankowy** (UWr)
O ucieczce i powrotach Wiery Gran

15:30-15:50 Mgr **Dominika Olga Stankiewicz** (UwB)
Emigracyjna twórczość Ireny Krzywickiej

SEKCJA 3.

Prowadzący: Dr Ewa Rogalewska

14:50-15:10 Dr **Aleksandra Niemirycz** (UKSW)
Maria Rawska-Mrożkiewicz i Lucienne Rey (Aniela Gacka) - „francuskie łączniczki” Barbary Sadowskiej

15:10-15:30 **Ryszard Löw** (Tel Awiw)
Łucja Gliksmann albo świadek naszych tęsknot

15:30-15:50 Dr **Grażyna Dawidowicz** (Białystok)
Z Białegostoku do Londynu. Emigracyjny los Yvette Walczak

15:50-16:00 dyskusja

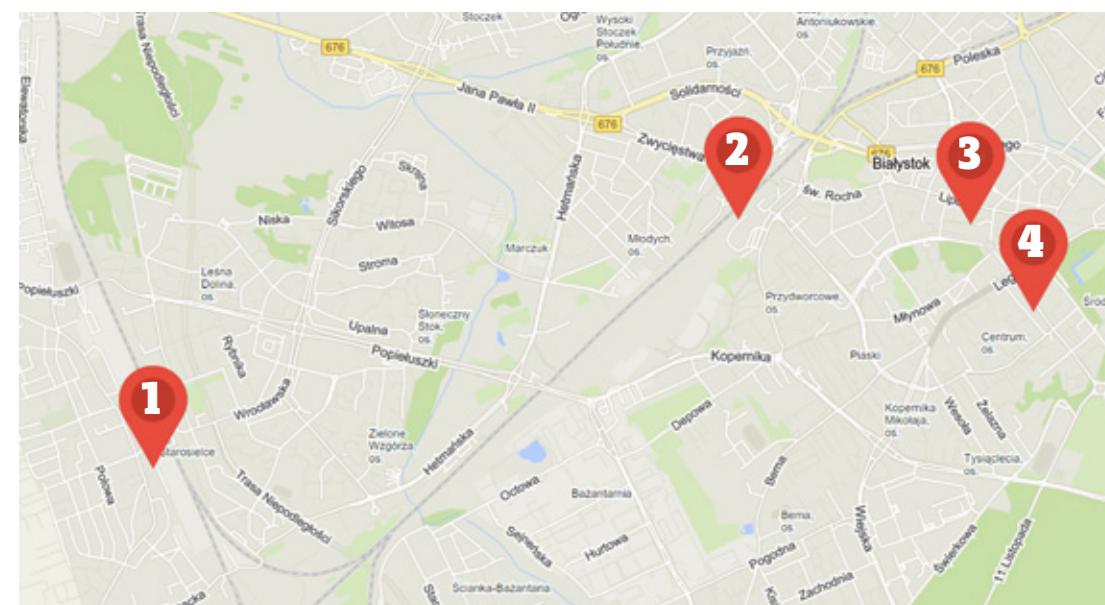
16:15 ————— **ZAKOŃCZENIE KONFERENCJI**
powrót do centrum

20:00 kolacja pożegnalna

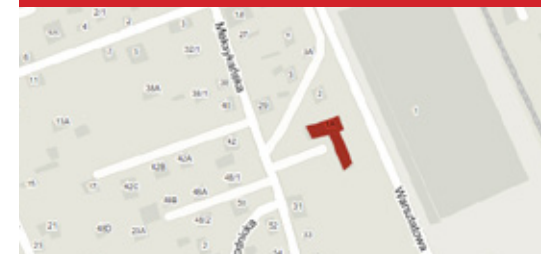
Informacja dla Autorów

Plonem konferencji będzie monografia zbiorowa (punktowana, recenzowana). Szczegółowe informacje o wymogach technicznych artykułów wyślemy drogą mailową.

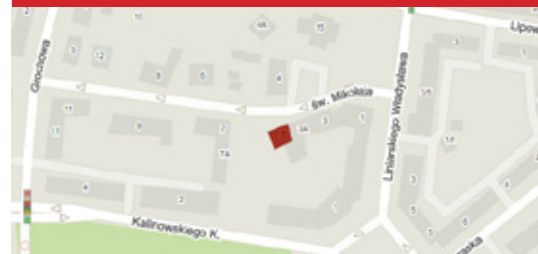
Mapa Białegostoku

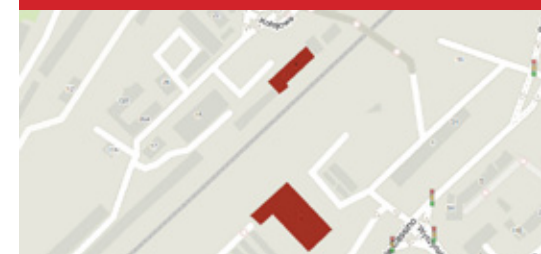
1. Instytut Pamięi Narodowej

3. Centrum Kultury Prawosławnej

2. Dworzec PKP i PKS

4. Książnica Podlaska

